

บุคลิกภาพของพระภิกษุตามหลักเวสาร์ชชกรณธรรม
Bhikkhus' Personalities According to Vesārajjakaraṇadhamma

อรชร ไกรจักร์, Orachon kraichakr¹

แม่ชีกฤษณา รักษาโถม, Kritsana raksachom²

พระมหาวัณณธรรม ญาณกิตติ, Phramaha waruntorn yannakitti³

E-mail: warantorn999@gmail.com

Received: July 29, 2021 Revised: August 3, 2021

Accepted: August 23, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้แสดงให้เห็นความสำคัญของการมีบุคลิกภาพที่ดีสำหรับพระภิกษุ เนื่องด้วยหน้าที่ของพระภิกษุจะต้องพบปะประชาชนและสอนธรรมะอยู่เป็นประจำ ดังนั้น บุคลิกภาพที่ดีของพระภิกษุจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ในทางพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมชื่อว่า เวสาร์ชชกรณธรรม มีอยู่ 5 ข้อ คือ ศรัทธา ศีล พาหุสัจจะ วิริยารัมภะ ปัญญา เป็นหลักธรรมเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของพระภิกษุ กล่าวคือ ศีลเป็นหลักธรรมเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพภายนอก เช่น การแต่งกาย การพูดคุย การเดิน การนั่ง เป็นต้น ส่วน ศรัทธา พาหุสัจจะ วิริยารัมภะ และปัญญา เป็นหลักธรรมเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพภายใน เช่น ความรู้สึกนึกคิด เจตคติ อุตมการณ์ ความคิดสร้างสรรค์ สติปัญญา พระภิกษุที่ใช้หลักเวสาร์ชชกรณธรรมในการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง จะเป็นผู้มีบุคลิกภาพดีสอดคล้องกับศาสตร์สมัยใหม่กว่าด้วยลักษณะของบุคลิกภาพที่ดี เมื่อพระภิกษุมีบุคลิกภาพดีแล้ว ย่อมเป็นที่เจริญศรัทธาของประชาชนที่พบเห็นและสามารถประกาศพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: (บุคลิกภาพ), (พระภิกษุ), (หลักเวสาร์ชชกรณธรรม)

¹ อาจารย์พิเศษ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/ graduate school Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

² ผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/ graduate school Mahachulalongkornrajavidyalaya University

³ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย / Buddhist studies graduate school Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Abstract

This article shows the importance of the good personalities of the Buddhist monks. The duty of monks is to meet people and teach Dharma regularly, so good personalities are needed. In Buddhism, there are five qualities of good behavior known as Vesārajjakaraṇadhamma which are: confidence, morality, well learning, exertion and wisdom. It is the most important principle for monks to develop good personalities. That is to say, morality develops the external personality or conducts such as well dress, conversation, walking and sitting etc. while confidence, great learning, exertion and wisdom develop the inner personality such as wills, attitude, ideology, creativity and intelligence. Surely those Bhikkhus who well trained themselves by these virtues or Vesārajjakaraṇadhamma, will have the good personalities and will be more skillful and faithful consistent with modern principle of personality development. Moreover, they with such virtues can impress people who see and promote Buddhism effectively.

Keywords: (Personalities), (Monks), (Vesarajjakarana–dhamma principles)

1. บทนำ

บุคลิกภาพของพระภิกษุในสมัยพุทธกาลมีเนื้อความปรากฏในพระไตรปิฎกมีใจความว่า พระอัสสชิเถระมีบุคลิกภาพที่น่าเลื่อมใส สรรวมระว่างกิริยามารยาท อุบัติสสปริพาชกได้พบเห็น พระอัสสชิเถระแล้วเกิดความรู้สึกประทับใจ ซึ่งบุคลิกภาพเช่นนี้เป็นสิ่งที่ชักจูงให้ผู้แสวงหาทางพ้นทุกข์เข้ามาหาเพื่อสนทนา⁴ ส่วนคำว่าบุคลิกภาพ (Personality) ของศาสตร์สมัยใหม่ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของตัวบุคคลโดยรวม ซึ่งแบ่งออกเป็นบุคลิกภาพภายนอก (External personality) หมายถึง ลักษณะทางด้านร่างกาย ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา กิริยาท่าทางต่างๆ คำพูด น้ำเสียง และบุคลิกภาพภายใน (Inner personality) หมายถึง ลักษณะทางจิตใจ ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด ความคิดสร้างสรรค์ สติปัญญา เจตคติ อุดมการณ์ สำหรับบุคลิกภาพภายใน เป็นสิ่งที่เห็นได้ยากและสังเกตได้ยาก ไม่เหมือนกับบุคลิกภาพภายนอกซึ่งสามารถเห็นได้ง่าย สังเกตได้ง่าย⁵ บุคลิกภาพจะเป็น

⁴ วิ.ม. (ไทย) 4/60/72–73.

⁵ พาณี สิตกะสิน, “บุคลิกภาพของผู้นำในศตวรรษที่ 22”, *จุลสารสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ออนไลน์*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.stou.ac.th/schools/shs/booklet/book584/index.asp> [18 พฤษภาคม 2564]

อย่างไรนั้น มีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบอยู่ 3 ส่วน คือ (1) พันธุกรรม (Heredity) หมายถึง ลักษณะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางด้านกายภาพ ชีวภาพและจิตวิทยาภายในซึ่งถูกถ่ายทอดจากพ่อแม่สู่ลูกผ่านยีนส์ที่อยู่ในโครโมโซม ไม่ใช่บุคลิกภาพจะถูกถ่ายทอดผ่านทางพันธุกรรมอย่างเดียว การทำนายบุคลิกภาพของบุคคลจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาจากปัจจัยอื่นๆอย่างรอบด้าน (2) สิ่งแวดล้อม (Environment) หมายถึง สิ่งที่อยู่รอบๆตัวมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต ได้แก่ สภาพอากาศ ที่อยู่อาศัย ดิกรามบ้านช่อง และสิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต ได้แก่ คนในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน คนในชุมชน และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ สิ่งแวดล้อมเหล่านี้เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดบุคลิกภาพ (3) สถานการณ์ (Situation condition) หมายถึง สถานการณ์ต่างๆที่อยู่รอบตัวมนุษย์ บุคคลมักจะมีบุคลิกภาพเปลี่ยนไปตามสถานการณ์นั้นๆ⁶ แม้จะมีข้อมูลว่า ปัจจัย 3 อย่างดังที่กล่าวมาข้างต้น เป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพของบุคคล แต่ในทางพระพุทธศาสนามีหลักการว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ คือ สามารถฝึกกายวาจาใจให้ดีขึ้นได้ เพราะชีวิตจะดีขึ้นได้ มีความสุข มีอิสระและสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างสันติ ต้องอาศัยการฝึกเท่านั้น⁷ การฝึกดังกล่าวเป็นเรื่องของการฝึกกายวาจาใจ ซึ่งสอดคล้องกันกับบุคลิกภาพภายนอก (External personality) และบุคลิกภาพภายใน (Inner personality) เพราะเรื่องบุคลิกภาพก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับกายวาจาใจของบุคคล

ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมชื่อว่า เวลารัชชกรณธรรม⁸ เป็นหลักธรรมเพื่อการฝึกฝนพระภิกษุให้มีความแก่กล้า มีความมั่นใจ มีอยู่ 5 ข้อ

1. ศรัทธา (faith) ความเชื่อที่มีเหตุผล มั่นใจในหลักการที่ยึดถือและในการทำความดี
2. ศีล (Morality) การประพฤติที่ถูกต้องดีงาม ไม่ผิดระเบียบวินัย ไม่เสียอาชาระ
3. พาหุสัจจะ (Great learning) การได้ศึกษาเล่าเรียนมามาก มีความรู้ในหลักพระธรรมวินัย
4. วิริยารัมภะ (Exertion) การเริ่มลงมือทำในกิจต่างด้วยใจที่มั่นคงแน่วแน่ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

5. ปัญญา (wisdom) ความรอบรู้ เข้าใจชัดในสิ่งต่างๆ ด้วยเหตุผล รู้จักประโยชน์และสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ มีดุลยพินิจในการวินิจฉัย⁹

⁶ นันทิมา นาคนางค์, “การสร้างและพัฒนาแบบวัดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบหลัก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา”, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, (องค์การมหาชน, สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2559), หน้า 15-16.

⁷ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), “ถึงเวลา มารื้อปรับ ระบบพัฒนาคนกันใหม่”, รัตญาณเวศกวัน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.watnyanaves.net> > File > books > pdf, หน้า 25, [27 กรกฎาคม 2564]

⁸ อญ.ปญจก. (ไทย) 22/101/175.

จากความหมายขององค์ธรรมที่ปรากฏในเวสัชชกรณธรรมนั้นจะเห็นได้ว่า เวสัชชกรณธรรม เป็นหลักธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับบุคลิภาพ 2 ด้าน คือ (1) บุคลิภาพนอก (External personality) (2) บุคลิภาพภายใน (Inner personality) ฉะนั้น จึงสามารถจัดหลักธรรมที่ปรากฏในเวสัชชกรณธรรมเพื่อการพัฒนาบุคลิภาพที่ดีสำหรับพระภิกษุ ดังที่สังเคราะห์ในตารางไว้ ดังนี้

บุคลิภาพภายนอกของพระภิกษุ	ศีล คือ การทรมจิตวิ กิริยาสำรวม สันทนาธรรม
บุคลิภาพภายในของพระภิกษุ	ศรัทธา พาหุสัจจะ วิริยารัมภะ ปัญญา

2. ความสำคัญในเรื่องบุคลิภาพของภิกษุ

พระภิกษುದำรงอยู่ในฐานะเป็นปูชนียะบุคคลของประชาชนที่เป็นชาวพุทธ พระภิกษุและประชาชนมีความเกี่ยวข้องกัน เพราะภิกษุต้องอาศัยปัจจัย 4 จากประชาชนเพื่อการดำรงชีวิต ส่วนประชาชนต้องอาศัยการศึกษาพระธรรมวินัยหรือการฟังพระธรรมจากพระภิกษุ⁹ ดังนั้น พระภิกษุและประชาชนจึงมีความเกี่ยวข้องกัน ต้องพบปะพูดคุยกันอยู่ประจำไม่ว่าจะเป็นช่วงเวลาที่พระภิกษุเข้าไปบิณฑบาตในเขตหมู่บ้าน หรือ ช่วงเวลาที่วัดมีการบำเพ็ญบุญในวันอัมมัสสวนะ หรือกิจกรรมงานบุญอื่นๆ เป็นต้น เมื่อพระภิกษุและประชาชนมีความเกี่ยวข้องกันอยู่ประจำเช่นนี้ การที่พระภิกษุมีบุคลิภาพที่ดีจึงมีความสำคัญ เพราะการมีบุคลิภาพที่ดีย่อมเป็นที่เจริญศรัทธาของประชาชน ทำให้ประชาชนอยากเข้ามาสนทนาธรรม รวมไปถึงทำให้ตัวของพระภิกษุเองมีความมั่นใจในการเข้าไปสู่ที่ประชุมและเป็นที่โดดเด่นในสังฆสภา ดังนั้น พระภิกษุจึงควรใช้หลักเวสัชชกรณธรรม คือ ศรัทธา ศีล พาหุสัจจะ วิริยารัมภะ ปัญญา เพื่อการพัฒนาบุคลิภาพทั้งภายนอกและภายในของตนให้อยู่ในระดับดี

3. หลักเวสัชชกรณธรรมเพื่อการพัฒนาบุคลิภาพของพระภิกษุ

เวสัชชกรณธรรม 5 ข้อ คือ ศรัทธา ศีล พาหุสัจจะ วิริยารัมภะ และปัญญา เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลิภาพของพระภิกษุ กล่าวคือ ศีลเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลิภาพภายนอกของพระภิกษุ ส่วน ศรัทธา พาหุสัจจะ วิริยารัมภะ และปัญญาเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลิภาพภายในของพระภิกษุ ซึ่งในลำดับต่อมาจากนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอศีลซึ่งเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลิภาพภายนอก และนำเสนอศรัทธา

⁹ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 34, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, 2559). หน้า 174.

¹⁰ ชุ.อิติ. (ไทย) 25/107/486-487.

พาหุสัจจะ วิริยารัมภะ และปัญญาซึ่งเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลิกภาพภายใน ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ศิลในส่วนเสขยวัตรและสิกขาบทในขุททกวัตถุเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพภายนอกของพระภิกษุ

บุคลิกภาพภายนอกเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคำพูด การกระทำ กิริยาท่าทางต่าง ๆ การแต่งตัว เป็นต้น ซึ่งสามารถเห็นได้และสังเกตได้ง่าย ศิลเป็นหนึ่งในหลักเวชราชครุณธรรมซึ่งเกี่ยวกับการฝึกหัดกายวาจา จึงเป็นข้อปฏิบัติที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลิกภาพภายนอกของพระภิกษุ ศิลสำหรับพระภิกษุเป็นข้อปฏิบัติเพื่อการป้องกันความผิดกรรมที่ไม่พึงประสงค์ทางกายวาจา และเป็นข้อปฏิบัติเพื่อเป็นที่เจริญศรัทธาของประชาชน ศิลของพระภิกษุ เมื่อระบุนัยของปาฏิโมกข์ มีเพียง 227 สิกขาบท แต่เมื่อระบุนัยคัมภีร์วิสุทธิมรรค มีถึง 17,000,500,036 สิกขาบท¹¹ จะเห็นได้ว่า ศิลของพระภิกษุมีจำนวนมากมาย มีทั้งส่วนที่เป็นข้อห้ามและมีทั้งส่วนที่เป็นข้อปฏิบัติที่ดีงาม ดังนั้นในบทความนี้ผู้เขียนต้องการจะนำเสนอศิลป¹²ในส่วนที่เป็นเสขยวัตรและสิกขาบทใน ขุททกวัตถุที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลิกภาพภายนอก

เสขยวัตร เป็นวัตรปฏิบัติที่พระภิกษุต้องประพฤติ เป็นเรื่องเกี่ยวกับอาจารย์ที่พึงประสงค์ในอริยวินัย ในเสขยวัตรมี 75 สิกขาบท จัดเป็น 7 วรรค ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปริมณทลวรรค มีใจความว่า พระภิกษุควรสำเนียงว่า เราจักนุ่งอันตรวาสก (สบง) ห่มอุตตราสงค์ (จีวร) ให้เรียบร้อย ปกปิดกายด้วยดี สรรวมด้วยดี คือ ไม่ค่นองมือค่นองเท้า ทอดสายตาลงต่ำ คือ มองไปข้างหน้าประมาณ 4 ศอก (2 เมตร) ไม่เวกผ้าจีวรขึ้นข้างเดียวหรือสองข้าง ในขณะที่เดินและนั่งในเขตหมู่บ้าน¹³

2. อุชชัคคิภวรรค มีใจความว่า พระภิกษุควรสำเนียงว่า เราจักไม่หวัระเสียงดัง พุดเสียงพอดิ ไม่โคลงกาย ไม่แกว่งแขน ไม่โคลงศีรษะ ในขณะที่เดินและนั่งในเขตหมู่บ้าน¹⁴

¹¹ พระพุทโธสเถระ รัตน, แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), คัมภีร์วิสุทธิมรรค, พิมพ์ครั้งที่ 6, หน้า 66.

¹² ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ท่านอธิบายไว้ว่า เจตนาในการงดเว้นจากบาปจัดเป็นศิลป วิริตติเจตสิกในการงดเว้นจากบาปจัดเป็นศิลป ความสรวม (สรวโร) จัดเป็นศิลป การไม่ล่วงละเมิด (อวิตติกโม) สิ่งที่พระพุทโธของค์ทรงห้ามทางกายวาจาจัดเป็นศิลป ดังนั้น ศิลที่ผู้เขียนต้องการจะนำเสนอในบทความนี้ก็คือ ความสรวมที่จัดเป็นศิลป ซึ่งก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเสขยวัตรและสิกขาบทในขุททกวัตถุ, พระพุทโธสเถระ รัตน, แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), คัมภีร์วิสุทธิมรรค, พิมพ์ครั้งที่ 6, หน้า 10-11.

¹³ วิ.มหา. (ไทย) 2/576-585/649-659. วิ.มหา.อ. (ไทย) 2/576-584/553-556.

¹⁴ วิ.มหา. (ไทย) 2/586-595/660-669.

3. ชัมภตกวรรค มีใจความว่า พระภิกษุควรสำเหนียกว่า เราจักไม่เท้าสะเอว ไม่เอาผ้าคลุมศีรษะ ไม่เดินกระโห่ยง ไม่นั่งกอดเข้าหรือเอาผ้ารัดเข้าในขณะที่เดินและนั่งในเขตหมู่บ้าน และพึงสำเหนียกว่า เราจักรับบิณฑบาตโดยเคารพ ให้ความสำคัญในบาตรเมื่อรับบิณฑบาต รับบิณฑบาตที่พอเหมาะกับแกง รับบิณฑบาตเสมอขอขอบปากบาตร¹⁵

4. สกกัจจวรรค มีใจความว่า พระภิกษุควรสำเหนียกว่า เราจักฉันบิณฑบาตโดยเคารพ ไม่แสดงอาการเหมือนไม่อยากฉัน ให้ความสำคัญในบาตร ไม่มองนั้นมองนี่ในขณะที่ฉันบิณฑบาต ฉันบิณฑบาตตามลำดับ ไม่เลือกตักเจาะลงตรงนั้นตรงนี้ ฉันบิณฑบาตพอเหมาะกับแกง ไม่ฉันบิณฑบาตขยี้มลงแต่ยอด ไม่ใช้ข้าวสุกกลบแกงหรือกับข้าวไว้เพราะอยากได้มาก ไม่ออกปากขอแกงหรือข้าวสุกมาฉัน ยกเว้นเสียแต่อาพาธ ไม่มองดูบาตรของพระภิกษุอื่นเพื่อจะเพ่งโทษ ไม่ทำคำข้าวใหญ่เกินไป และทำคำข้าวให้กลม¹⁶

5. กพพวรรค มีใจความว่า พระภิกษุควรสำเหนียกว่า เราจักไม่อ้าปากรอคำข้าวที่ยังไม่ถึงปาก ไม่สอดนิ้วมือทั้งหมดเข้าไปในปากในขณะที่ฉันบิณฑบาต ไม่พูดคุยในขณะที่คำข้าวอยู่ในปาก ไม่ฉันโยนคำข้าว ไม่ฉันกัดคำข้าว ไม่ฉันบิณฑบาตทำให้กระพุ้งแก้มตุ่ย ไม่สลับมือบ่อยๆ ไม่โปรยเมล็ดข้าวในขณะที่ฉัน ไม่ฉันแลบลิ้น ไม่ฉันทำเสียงดังจับ ๆ¹⁷

6. สุรสุวรรค มีใจความว่า พระภิกษุควรสำเหนียกว่า เราจักไม่ฉันทำเสียงดังซู้ดๆ ไม่ฉันเลียมือ ไม่ฉันเลียบาตร ไม่ฉันเลียริมฝีปาก ไม่ใช้มือที่เปื้อนอาหารจับภาชนะน้ำดื่ม ไม่เทน้ำล้างบาตรที่มีเมล็ดข้าวในเขตหมู่บ้าน และพึงสำเหนียกว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นใช้ที่กันร่ม ถือไม้พลอง ถือคัสตรา และถือนาวุธ¹⁸

7. ปาทุกาวรรค มีใจความว่า พระภิกษุควรสำเหนียกว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นใช้ผู้สวมเขียงเท้า ผู้สวมรองเท้า ผู้นั่งอยู่ในยาน ผู้อยู่บนที่นอน ผู้นั่งกอดเข้า ผู้ใช้ผ้าโพกศีรษะ ผู้ใช้ผ้าคลุมศีรษะ และพระภิกษุควรสำเหนียกว่า เรานั่งบนพื้นดิน จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นใช้ที่นั่งบนอาสนะ เรานั่งบนอาสนะต่ำ จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นใช้ที่นั่งบนอาสนะที่สูงกว่า เรายืนอยู่ จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นใช้ที่นั่งอยู่ เราเดินอยู่ข้างหลัง จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นใช้ที่เดินอยู่ข้างหน้า เราเดินอยู่นอกทาง จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นใช้ที่เดินอยู่ในทาง และเมื่อพระภิกษุควรสำเหนียกว่า เราจักไม่ยืนถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ ไม่ถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ หรือบ้วนน้ำลายลงบนของเขียว ไม่ถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ หรือบ้วนน้ำลายลงในน้ำ ยกเว้นอาพาธ¹⁹

¹⁵ วิ.มหา. (ไทย) 2/596-605/670-680.

¹⁶ วิ.มหา. (ไทย) 2/606-616/681-692. วิ.มหา.อ. (ไทย) 2/606-615/560-561.

¹⁷ วิ.มหา. (ไทย) 2/617-626/693-702.

¹⁸ วิ.มหา. (ไทย) 2/627-637/703-716.

¹⁹ วิ.มหา. (ไทย) 2/638-654/717-734.

ลักษณะทในขุททกวัตตฤเป็นลักษณะทเกี่ยวกับเรื่องเล็กน้อยในพระวินัยปิฎกดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ พระภิกษุไม่ควรใช้เครื่องประดับหู สร้อยสังวาล สร้อยคอ เครื่องประดับ สะเอว วลัย สร้อยตาบ เครื่องประดับข้อมือ และไม่ควรสวมใส่แหวน พระภิกษุไม่ควรไว้ผมยาวเกิน 2 เดือน หรือ เกิน 2 นิ้ว ไม่ควรใช้แปรงหวีเพื่อหวีผม ไม่ควรใช้นิ้วมือเสยผม ไม่ควรใช้น้ำมันผสมขี้ผึ้งเสยผม ไม่ควรใช้น้ำมันผสมน้ำเสยผม ไม่ควรถูกหน้า ไม่ควรผัดหน้า ไม่ควรเจิมหน้าด้วยมโนศิลา ไม่ควรย้อมตัว ไม่ควรย้อมหน้า และไม่ควรย้อมทั้งตัวทั้งหน้า²⁰ พระภิกษุไม่ควรไว้เล็บยาว ไม่ควรปล่อย หนวดปล่อยเคราไว้ยาว และไม่ควรปล่อยขนจมูกไว้ยาว²¹

จะเห็นได้ว่า คีลในส่วนเสขิยวัตรและลักษณะทในขุททกวัตตฤที่ผู้เขียนนำเสนอในเบื้องต้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับการนุ่งห่มผ้าให้เป็นปริมณฑล การพูดการเดินการนั่งการขบฉันด้วยความสำรวม การรู้จักกาลเทศะในการแสดงธรรม และการแต่งกายที่เหมาะสมกับสมณสารูป ส่วนบุคลิภาพ ภายนอกในศาสตร์สมัยใหม่ หมายถึง รูปร่างหน้าตา กิริยาท่าทางต่างๆ คำพูด น้ำเสียง การรักษา ความสะอาดร่างกาย ดังนั้น คีลในส่วนเสขิยวัตรและลักษณะทในขุททกวัตตฤจึงเป็นข้อปฏิบัติที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลิภาพภายนอกของพระภิกษุ

3.2 ศรัทธา พาหุสัจจะ วิริยารัมภะ และปัญญาเพื่อการพัฒนาบุคลิภาพภายในของพระภิกษุ

บุคลิภาพภายในเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก สติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ เจตคติ อุตมการณ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้ยาก ศรัทธา พาหุสัจจะ วิริยารัมภะ และปัญญา เป็นหลักธรรมที่ปรากฏในเวสารัชชกรณธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาบุคลิภาพภายในของพระภิกษุ สำหรับบุคลิภาพภายในนั้นจะตีระดับไหนอย่างไรก็เป็นสิ่งที่สังเกตได้ยากและเห็นได้ยากเพราะเป็นนามธรรม (Immateriality) ไม่สามารถใช้ตาเปล่าเพื่อบ่งชี้ให้เห็นได้ ถึงกระนั้นก็สามารถเห็นได้รับรู้ได้โดยผ่านการกระทำ การแสดงออก การพูดคุยนทนา และการแก้ปัญหา ยกตัวอย่างเช่น ศรัทธา เป็นสิ่งที่รับรู้ได้โดยผ่านการกระทำ ซึ่งมีกรณีพระรัฐบาลเถระเป็นบุคคลตัวอย่างที่มีศรัทธาอย่างแรงกล้า มีศรัทธามากอยากออกบวช แต่พ่อแม่ไม่อนุญาตให้บวชจึงอดอาหารประท้วงถึง 7 วัน²² พาหุสัจจะ เป็นสิ่งที่รับรู้ได้โดยผ่านการสนทนา การแสดงธรรม ซึ่งมีกรณีพระอานนท์เถระเป็นบุคคลตัวอย่างที่เป็นพหูสูตได้ศึกษาพระธรรมวินัยมามาก จึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ 1 ณ กรุงราชคฤห์²³ วิริยารัมภะ เป็นสิ่งที่รับรู้ได้โดยผ่านการกระทำกิจต่างๆ ซึ่งมีกรณีพระโสณโกปิวิสะเถระเป็นบุคคลตัวอย่างที่มีความเพียรมาก ใช้ความเพียรเกินขนาด

²⁰ วิ.จ. (ไทย) 7/245-247/7-10.

²¹ วิ.จ. (ไทย) 7/274-275/60-63.

²² ม.ม. (ไทย) /13/293-298/344-355.

²³ วิ.จ. (ไทย) /7/440/380-381.

เดินจงกรมจนเท้าแตก²⁴ปัญญา เป็นสิ่งที่รับรู้ได้เห็นได้โดยผ่านการสนทนาธรรม การแก้ปัญหา²⁵ ซึ่งมีกรณีพระสารีบุตรเถระเป็นบุคคลตัวอย่างที่มีปัญญามาก สามารถแก้ปัญหาของพระผู้มีพระภาคเจ้าได้²⁶ ดังนั้น หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาบุคลิกภาพภายในของพระภิกษุจึงมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ศรัทธา เป็นความเชื่อที่มีเหตุผลไม่หลงมกมาย เชื่อมั่นในการทำความดี²⁷ การที่ศรัทธาจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการฟังพระสัทธรรม การได้รับคำแนะนำที่ดีจากครูอาจารย์ กัลยาณมิตร²⁸

พาหุสัจจะ หมายถึง การได้ศึกษาเล่าเรียนมาก มีความรู้ในพระธรรมวินัย การที่จะเกิดภาวะพาหุสัจจะได้ ต้องอาศัยการฟังบ่อย ๆ ทรงจำไว้ ท่องให้คล่องปาก เจนด้วยใจหรือจำจนขึ้นใจ และขบคิดด้วยทฤษฎี²⁹

วิริยารัมภะ หมายถึง การปรารถนาความเพียร ลงมือทำความเพียรอย่างเข้มข้นเด็ดเดี่ยว แน่วแน่มั่น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค การที่ความเพียรจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการพิจารณาความรู้ที่ได้ศึกษามาเพื่อที่จะสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นในการทำกิจต่างๆ³⁰

ปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ เข้าใจชัดในสิ่งต่างๆ ด้วยเหตุผลตามความเป็นจริง³¹ การที่ปัญญาจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการพัฒนาหรืออบรม ทางที่จะเกิดปัญญานั้น มีอยู่ 3 ทาง คือ (1) สุตมยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากฟัง เกิดจากศึกษาเล่าเรียน การรู้เรียนสิ่งต่างๆรอบตัว (2) จินตามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดขึ้นจากคิดวิเคราะห์ความรู้ ทฤษฎีต่างๆที่ได้ศึกษาจนองค์ความรู้ตกผลึก (3) ภาวนามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการนำเอาความรู้ที่เกิดจากศึกษาและความรู้ที่เกิดจากคิดวิเคราะห์ทฤษฎีมาลงมือปฏิบัติ³²

หลักธรรมดังกล่าวที่ผู้เขียนนำเสนอในเบื้องต้นจะเห็นได้ว่า ศรัทธาเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อที่มีเหตุผล พาหุสัจจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการได้ศึกษาเล่าเรียนมามาก วิริยารัมภะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ

²⁴ วิ.ม. (ไทย) 5/243/5-6.

²⁵ อญ.จตุกก. (ไทย) 21/192/279.

²⁶ ชุ.ธ.อ. (ไทย) 25/280-281/214-215.

²⁷ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ 34, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, 2559), หน้า 140.

²⁸ อญ.ทสก. (ไทย) 24/61/136.

²⁹ อญ.จตุกก. (ไทย) 21/191/276-278, สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ 27, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, 2559), หน้า 267.

³⁰ ม.ม. (ไทย) 13/432/542.

³¹ วิสุทฺธิ. (ไทย) 1/4/5-6.

³² ที.ปา. (ไทย) 11/305/271.

การปรารภความเพียรหรือการลงมือทำอย่างจริงจัง และปัญญาเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้ชัดความเข้าใจในสิ่งต่างๆอย่างมีเหตุผล ส่วนบุคลิกภาพภายในในศาสตร์สมัยใหม่ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความคิดสร้างสรรค์ สติปัญญา เจตคติ อุดมการณ์ ดังนั้น ศรัทธา พาหุสัจจะ วิริยารัมภะ และปัญญา จึงเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลิกภาพภายในของพระภิกษุ

4. การพัฒนาบุคลิกภาพของพระภิกษุตามหลักเวสาร์ชกรณธรรมเพื่อการมีบุคลิกภาพที่ดีตามศาสตร์สมัยใหม่ว่าด้วยลักษณะของบุคลิกภาพที่ดี

พระภิกษุเมื่อต้องการจะพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองให้ดีขึ้น ควรหมั่นพิจารณาหาข้อดีข้อเสียของบุคลิกภาพตนเองอยู่บ่อยๆ ครั้นทราบชัดถึงข้อดีข้อเสียของบุคลิกภาพตนเองแล้ว เมื่อต้องการจะปรับหรือพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองให้ดีขึ้น³³ จึงควรใช้หลักเวสาร์ชกรณธรรม 5 ข้อ คือ ศรัทธา ศีล พาหุสัจจะ วิริยารัมภะ และ ปัญญา ในการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองเพื่อการมีบุคลิกภาพภายนอกและบุคลิกภาพภายในที่ดี ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามหลักเวสาร์ชกรณธรรมดังต่อไปนี้

1. รักษาศีลในส่วนเสขยวัตรและสิกขาบทในขุททกวัตถุอย่างเคร่งครัด
2. ปลุกศรัทธาให้เกิดขึ้นด้วยการฟังคำแนะนำจากครูอาจารย์ กัลยาณมิตร
3. สร้างองค์ความรู้ (พาหุสัจจะ) ให้เกิดขึ้นด้วยการฟังและการทบทวนเนื้อหาที่ศึกษามาอยู่บ่อยๆ
4. ปลุกเร้าความเพียรให้เกิดขึ้น (วิริยารัมภะ) ด้วยการนำองค์ความรู้ที่ศึกษามาสรางแรงบันดาลใจเพื่อกระตุ้นความเพียรในการทำกิจต่างๆ

5. สร้างปัญญาให้เกิดขึ้นด้วยการฟังการคิดวิเคราะห์และการลงมือปฏิบัติ

เมื่อพระภิกษุปฏิบัติได้เช่นนี้ ก็จะเป็นผู้มีบุคลิกภาพดีทั้งภายนอกภายในซึ่งสอดคล้องกับศาสตร์สมัยใหม่ว่าด้วยลักษณะของบุคลิกภาพที่ดี³⁴ ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ลักษณะบุคลิกภาพทางกาย ประกอบด้วย (1) รูปร่างหน้าตา คือ หน้าตา ถือว่าเป็นจุดดึงดูดความสนใจอีกส่วนหนึ่ง ประชาชนที่นับถือพระพุทธศาสนา จะมีอยู่ประเภทหนึ่งที่มีความพอใจเลื่อมใสในรูปร่างหน้าตาของพระภิกษุ (รูปปุปฺปมาณิกา) อย่างไรก็ตาม พระภิกษุที่มีหน้าตาดี ก็ต้องมีความสำรวม มีคุณธรรมจริยธรรมเข้ามาด้วย จึงจะเป็นที่สนใจและเป็นที่เลื่อมใสของประชาชน (2) การแต่งกาย คือ พระภิกษุที่บุคลิกภาพดี จะห่มจีวรเรียบร้อยเป็นปริมณฑล ไม่เว้าผ่าขึ้น ไม่เอาผ้าคลุมศีรษะ ไม่เอาผ้าโพกศีรษะเมื่ออยู่ในเขตบ้าน รวมไปถึงไม่ใช้เครื่องประดับเหมือนประชาชน เช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ แหวน เป็นต้น (3) ความสะอาดและสุขภาพอนามัย คือ พระภิกษุที่บุคลิกภาพดี จะ

³³ อก.ทสก. (บาลี) 24/48-49/408-409.

³⁴ นันทิมา นาคาพงศ์, “การสร้างและพัฒนาแบบวัดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบหลัก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา”, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, (องค์การมหาชน, สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2559), หน้า 16-18.

ดูแลรักษาความสะอาดร่างกายตัวเอง ไม่ปล่อยให้ผม เล็บ หนวด เครา และขนงอกยาวจนน่ารังเกียจ และดูแลตัวเองอยู่ในขอบเขตของพระธรรมวินัย ไม่ทำอะไรเกินสมณวิสัย เช่น ไม่เอาน้ำมันผสมขี้ผึ้ง มาเสยผม ไม่ย้อมหน้า ไม่ย้อมตัว เป็นต้น (4) ลักษณะท่าทาง คือ พระภิกษุที่บุคลิกภาพดี จะนั่ง เดิน จ้นภัตตาหาร ด้วยอาการที่สำรวม ไม่เดินแกว่งแขน ไม่เดินโคลงคิระยะ ไม่เดินเท้าสะเอว ไม่เดิน กระโหย่ง ไม่นั่งโคลงกาย ไม่นั่งแกว่งแขน ไม่นั่งเท้าสะเอว ไม่นั่งกอดเข่า ไม่จ้นภัตตาหารเสียงดังจับ ๆ ไม่จ้นภัตตาหารดังซู้ด ๆ ไม่พูดคุยกันเมื่อจ้นภัตตาหาร ไม่โยนคำข้าวเล่น เป็นต้น

2. ลักษณะบุคลิกภาพทางวาจา ประกอบด้วย (1) วาจาสุภาพนุ่มนวล คือ พระภิกษุที่บุคลิกภาพดี เมื่อจะพูดคุยกับประชาชน จะใช้คำพูดที่สุภาพนุ่มนวล ไม่ใช้คำพูดที่หยาบคาย (2) ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและจดจำได้ง่าย คือ พระภิกษุที่บุคลิกภาพดี เมื่อแสดงธรรมแก่ประชาชน จะเลือกใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เพื่อที่จะให้ประชาชนจดจำธรรมะได้สะดวกและนำธรรมะดังกล่าวมาใช้งานในชีวิตประจำได้ (3) น้ำเสียงและคำพูดที่เหมาะสม คือ พระภิกษุที่บุคลิกภาพดี จะมีน้ำเสียงอยู่ในระดับพอดี ไม่ดังหรือเบาจนเกินไป ไม่พูดคำกระด้างกับประชาชน หรือไม่พูดคำหวานเกินไปกับประชาชน และในขณะที่พูดคุยกับประชาชน จะไม่พูดคุยเสียงดัง ไม่หัวเราะเสียงดัง จนเกินงามเลยขอบเขตสมณสาธูป รวมไปถึงเมื่อพูดคุยกับพระอุปัชฌาย์ พระอาจารย์ ก็จะใช้คำพูดที่เหมาะสม มีหางเสียง (4) ใช้ภาษาที่เหมาะสม คือ พระภิกษุที่บุคลิกภาพดี จะใช้ภาษาที่เหมาะสมกับสถานะของตนและสถานะของผู้สนทนาด้วย เช่น เมื่อพูดคุยกับประชาชน พระภิกษุที่บุคลิกภาพดีจะใช้คำแทนตัวเองว่า “อาตมา” จะไม่ใช่คำว่า “ผม” และเรียกประชาชนว่า “โยม” เมื่อจบการสนทนาจะใช้คำว่า “เจริญพร” จะไม่ใช่คำว่า “สวัสดีครับ” เมื่อประชาชนถวายของ จะใช้คำว่า “อนุโมทนา สาธุ” จะไม่ใช่คำว่า “ขอบคุณครับ”

3. ลักษณะบุคลิกภาพทางอารมณ์และจิตใจ ประกอบด้วย (1) ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ คือ พระภิกษุที่มีบุคลิกภาพดี เมื่อเกิดศรัทธาในพระรัตนตรัย ได้ศึกษาพระธรรมวินัย แล้ว มีความเพียร อบรมปัญญาแล้ว เมื่อมีอารมณ์ต่างๆ เข้ากระทบ จะควบคุมอารมณ์ได้ดี โดยการนำเอาความรู้ที่เกิดจากการศึกษาพระธรรมวินัยมาพิจารณาพร้อมกับใช้ปัญญาพิจารณาอารมณ์ต่างๆ ว่าอารมณ์เหล่านี้เป็นเพียงสภาวะธรรมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ไม่ปล่อยให้จิตใจหลงใหลในอารมณ์ที่ชอบใจ ไม่ปล่อยให้จิตใจซัดเซลอยในอารมณ์ที่ไม่ชอบใจ (2) มีทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติงาน คือ พระภิกษุที่บุคลิกภาพดี เมื่อมีงานต่างๆ เกิดขึ้นภายในวัด มักจะช่วยเหลือ ร่วมแรงร่วมใจทำงานให้สำเร็จ เช่น ในวัดมีการซ่อมแซมพระเจดีย์ พระภิกษุที่บุคลิกภาพดีมักจะเป็นผู้มีศรัทธาเป็นพื้นฐาน จึงใช้ปัญญาพิจารณาว่า การซ่อมแซมพระเจดีย์ เป็นบุญกุศล จึงลงมือทำงานซ่อมแซมพระเจดีย์ ด้วยใจที่มุ่งมั่นแน่วแน่ มีความเพียรพยายามที่จะให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย (3) มีความสามารถในการตัดสินใจ คือ พระภิกษุที่บุคลิกภาพดีมักจะเป็นผู้มีความสามารถในการตัดสินใจอะไรได้ดี เพราะมีปัญญาที่เกิดจากการศึกษาทฤษฎีต่างๆ ที่เกิดจากการคิดวิเคราะห์และที่เกิดจากการนำทฤษฎีที่ได้ศึกษาและคิดวิเคราะห์มาลงมือปฏิบัติ ฉะนั้น เมื่อมีสถานการณ์บางอย่างเกิดขึ้น

และสถานการณ์ดังกล่าวเป็นเรื่องที่จะต้องรับผิดชอบ พระภิกษุที่มีบุคลิกภาพดีจะสามารถตัดสินใจได้เป็นอย่างดี

5. พระอัสสชิเถระผู้เป็นแบบอย่างของพระภิกษุผู้มีบุคลิกภาพดี

ในสมัยพุทธกาล พระอัสสชิเถระเป็นหนึ่งในพระสาวกที่พระพุทธองค์ทรงส่งไปประกาศพระพุทธศาสนา เมื่อท่านกลับมายังกรุงราชคฤห์ ท่านจึงห่มจีวรเรียบร้อยเป็นปริณทนล ถือบาตรเข้าไปยังกรุงราชคฤห์ด้วยอาการที่สำรวมเพื่อบิณฑบาตแต่เช้าตรู่ ในเวลานั้นอุปติสสปริพาชก รับประทานอาหารเสร็จแล้วแต่เช้า เข้าไปยังอารามของปริพาชก จึงได้พบเห็นพระอัสสชิเถระ แล้วเกิดความคิดว่า เรายังไม่เคยเห็นนักบวชแบบนี้มาก่อน พระภิกษุรูปนี้คงเป็นหนึ่งในบรรดาผู้ที่เปี่ยมพระอรหัต หรือผู้บรรลุอรหัตตมรรคในโลก จึงเกิดความคิดอยากจะเข้าไปหาท่าน แต่อุปติสสปริพาชกก็คิดอีกว่า เวลานี้ยังไม่เหมาะสมที่จะเข้าไปหา เมื่อพระเถระเที่ยวรับบิณฑบาตเสร็จ เขาจึงได้ทำการต้อนรับพระเถระแล้วขอให้ท่านแสดงธรรม พระเถระจึงแสดงธรรมโปรดอุปติสสปริพาชก เขาจึงได้บรรลุโสดาปัตติผล³⁵ จากเรื่องราวดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่า พระอัสสชิเถระเป็นอรหันต์มีคุณธรรมจริยธรรม มีบุคลิกภาพดีเดินบิณฑบาตด้วยอาการที่สำรวม ทำให้อุปติสสปริพาชกที่เป็นนักบวชนอกศาสนา อยากเข้ามาสนทนาธรรม และในที่สุด อุปติสสปริพาชกจึงได้บรรลุโสดาปัตติผลเพราะได้ฟังธรรมของพระอัสสชิเถระ จะเห็นได้ว่าพระอัสสชิเถระเป็นแบบอย่างของการมีบุคลิกภาพที่ดีสำหรับพระภิกษุในพระพุทธศาสนา

อนึ่ง ในโลกปัจจุบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดแต่ในทางกลับกันประชาชนให้ความสนใจพระพุทธศานาน้อยลง จะอย่างไรก็ตาม สิ่งที่จะเป็นจุดดึงดูดให้ประชาชนในโลกปัจจุบันเกิดความสนใจและเกิดความเลื่อมใสพระพุทธศาสนา ก็คือบุคลิกภาพที่ดีของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ดังนั้น พระภิกษุเมื่อต้องการจะพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองให้ดี จึงควรปฏิบัติตามหลักเวชชากรณธรรม 5 ข้อดังกล่าวในข้างต้น เพราะเมื่อพระภิกษุมีบุคลิกภาพดี ย่อมเป็นที่เจริญศรัทธาของประชาชนที่พบเห็น และเมื่อไปประกาศพระพุทธศาสนา ณ ที่ใด ก็จะสามารถทำได้เป็นอย่างดี

6. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ภาพลักษณ์ที่ดีงามของพระภิกษุ จะปรากฏเป็นความทรงจำที่ดีของประชาชนผู้พบเห็นได้ นั้น จะต้องเริ่มที่พระภิกษุแต่ละรูปตระหนักรู้ถึงความสำคัญในเรื่องบุคลิกภาพภายนอกและภายใน ด้วยการจัดการดูแลตนเองตามช่วงเวลาให้เหมาะสม เพราะบุคลิกภาพที่ดีของพระภิกษุนั้น เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างศรัทธาที่จะทำให้ประชาชนผู้ที่ไม่เคยสนใจในพระพุทธศาสนา ได้น้อมใจสนใจสนทนาและนับถือพระพุทธศาสนา เนื่องด้วย“พระสงฆ์”เป็นองค์ประกอบของ“พระรัตนตรัย” คือ

³⁵ ชุ.ธ.อ. (ไทย) 25/11-12/86-87.

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ (พระภิกษุ) การกิจของพระภิกษุมีความใกล้ชิดกับประชาชนและเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชนทุกระดับ ดังนั้น การที่พระภิกษุมีบุคลิกภาพดีจึงมีความสำคัญ พระภิกษุจึงควรใช้หลักเวชสารชกรณธรรมในการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง เมื่อพระภิกษุพัฒนาบุคลิกภาพของตนให้ดีแล้ว ก็จะทำให้เกิดผลดี 4 ประการ คือ (1) ผลดีต่อตัวเอง คือ จะเป็นผู้ห่มผ้าเรียบร้อย พูดคำสุภาพ มีกิริยาอาการสำรวม มีใจมั่นคงแน่วแน่ มีความรู้ และมีสติปัญญาในการบริหารงานและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ (2) ผลดีต่อประชาชน คือ ประชาชนที่พบเห็นพระภิกษุที่บุคลิกภาพดี หากเขาไม่เคยสนใจพระพุทธศาสนาก็จะหันเข้ามาสนใจศึกษาเรียนรู้พระพุทธศาสนา หากมีผู้ที่เลื่อมใสพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ก็จะยิ่งเลื่อมใสยิ่ง ๆ ขึ้นไป (3) ผลดีต่อพระภิกษุสามเณรรุ่นหลังในพระพุทธศาสนา คือ พระภิกษุที่บุคลิกภาพดี ถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดีของพระภิกษุสามเณรรุ่นหลังในพระพุทธศาสนา เมื่อพระภิกษุสามเณรรุ่นหลังเห็นพระภิกษุที่บุคลิกภาพดี ก็จะยึดถือเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งผลให้พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนามีบุคลิกภาพที่ดี (4) ผลดีต่อพระธรรมวินัย คือ เมื่อพระภิกษุใช้หลักเวชสารชกรณธรรมในการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง ก็ถือว่าเป็นการรักษาพระธรรมวินัย เพราะการรักษาพระธรรมวินัยไม่ใช่การศึกษาเล่าเรียนอย่างเดียวเท่านั้น แต่รวมถึงการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยด้วย จะเห็นได้ว่า การที่พระภิกษุใช้หลักเวชสารชกรณธรรมในการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง เป็นสิ่งที่ดีและเกิดผลดีหลายประการดังที่นำเสนอในเบื้องต้น ดังนั้น พระภิกษุจึงควรสนใจในการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

ข้อมูลทุติยภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **อรรถกถาภาษาไทย พระวินัยปิฎก สมณปาสาทิกาภาค 2**, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560.

_____ **อรรถกถาภาษาไทย พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ภาค 1**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.

_____ **อรรถกถาภาษาไทย พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ภาค 2**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.

_____ **คัมภีร์วิสุทธิมรรค ภาษาไทย ภาค 1**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ 34, กรุงเทพมหานคร; โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, 2559.

_____ **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ 27, กรุงเทพมหานคร; โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, 2559.

พระพุทโธสเถระ รจนา, แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**, พิมพ์ครั้งที่ 6.

นันทิมา นาคาพงศ์, การสร้างและพัฒนาแบบวัดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบหลัก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาและ มัธยมศึกษา, **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์**, องค์การมหาชน, สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2559.

ออนไลน์

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), ถึงเวลา มารื้อปรับ ระบบพัฒนาคนกันใหม่, **วัดญาณเวศกวัน**, แหล่งที่มา: <http://www.watnyanaves.net> > File > books > pdf,

พาณี สิตกะสิน, บุคลิกภาพของผู้นำในศตวรรษที่ 22, **จุลสารสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ**, แหล่งที่มา: <https://www.stou.ac.th/schools/shs/booklet/book584/index.asp>

